

Οδοιπορικό στη Φρυγία

Σύμφωνα με τις έως τώρα θεωρίες και τα αρχαιολογικά ευρήματα οι Φρύγες μετακινήθηκαν στην περιοχή αυτή της κεντρικής Μ. Ασίας στα τέλη της 2ης χιλιετίας π.Χ., εκμεταλλευόμενοι την κατάρρευση των Χετταίων. Η πρώτη γραπτή αναφορά σε αυτούς είναι σε αρχαία της Μεσοποταμίας του 1160 π.Χ.- αλλά όχι με το μεταγενέστερο ελληνικό τους όνομα. Στα μέσα του 8ου αιώνα ήταν η κυρίαρχη δύναμη της περιοχής, με πρωτεύουσα το Γόρδιον και μυθικό οικιστή της πόλης τον Μίδα. Οι ασσυριακές πηγές αυτής της περιόδου αναφέρουν τους Φρύγες ως «Mushki» και «Tabal». Σε ασσυριακά αρχαία του 722-705 π.Χ. αναφέρεται ο βασιλιάς «Mitas των Mushki»- όνομα που ταυτίζεται με τον Μίδα της ελληνικής παράδοσης. Στην Ιλιάδα οι Φρύγες αναφέρονται (πρώτη μαρτυρία σε ελληνικό κείμενο) ανάμεσα στους συμμάχους της Τροίας. Όμως αυτός που «εισήγαγε» τους Φρύγες στην ελληνική ιστορία είναι ο Ηρόδοτος με πλήθος αναφορές σε αυτούς. Κυριότερη θεότητα της Φρυγίας ήταν η Κυβέλη -στον τύπο της προστάτιδας των ζώων, με δύο λέοντες να την συντροφεύουν. Υπάρχει η άποψη ότι κάποιες από τις ιδιότητες της Αρτέμιδος προέρχονται από την Κυβέλη.

Το βασίλειο της Φρυγίας αναφέρεται στις ελληνικές πηγές από τον 8ο π.Χ. αιώνα. Είχε ως πυρήνα την περιοχή του Σαγγαρίου και η έκτασή του ποίκιλλε κατά περιόδους. Μετά τη βασιλεία του Μίδα τον 8ο αιώνα, το βασίλειο της Φρυγίας καταλύθηκε το 695 π.Χ. από τους Κιμμερίους. Ωστόσο πλήθος οικισμών και πόλεων συνέχισε να ακμάζει. Το 546 π.Χ. η Φρυγία εντάχθηκε στο περσικό κράτος και χωρίστηκε σε «Μεγάλη», «Μικρά» και «Ελλησποντιακή». Το 333 π.Χ. διορίστηκε σατράπης σε αυτήν ο Αντίγονος. Αργότερα εγκαταστάθηκαν στη Φρυγία Γαλάτες, και το 190 π.Χ. ενσωματώθηκε στο βασίλειο της Περγάμου («Επικτήτος Φρυγία»). Το 133 π.Χ. προσαρτήθηκε στη ρωμαϊκή επαρχία Ασίας.

Η ορεινή Φρυγία, στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας, υπήρξε σημαντική για την άμυνα της βυζαντινής αυτοκρατορίας, λόγω των μεγάλων οδών που την διέσχιζαν. Στις αρχές του 4ου αι. μ.Χ. χωρίστηκε σε δύο επαρχίες, τη «Φρυγία Πακατιανή» (με πρωτεύουσα τη Λαοδίκεια) και τη «Σαλουτάρικ» (με πρωτεύουσα τα Σύναδα). Αργότερα διαιρέθηκε στα θέματα «Ανατολικόν» και «Θρακησίων», αλλά συνέχισε να αναφέρεται ως εκκλησιαστική επαρχία και ως γεωγραφικός προσδιορισμός, ειδικά κατά τον 11ο και 12ο αιώνα, όταν δεχόταν τις επιθέσεις των Σελτζούκων Τούρκων.

Τα μνημεία που σώζονται σήμερα από τη βυζαντινή περίοδο είναι πολλά: πλήθος κάστρων γύρω από την Κιουτάχεια, αλλά και εκκλησίες λαξευτές στον βράχο. Από τις δεκάδες αρχαιολογικές θέσεις, αναφέρουμε ενδεικτικά τον τύμβο Κοκακίζλαρ (περιοχή Alru), τον Πεσσινούντα (Ballihisar- Sivrihisar), τις πόλεις Τρικώμια, Αβρόστολα, το Γόρδιον, τις Θέρμαι και την Νακόλεια, με το συγκρότημα Seyit Battalgazi turbesi, το οποίο φέρει χαρακτηριστικά της σελτζουκικής, της πρώιμης και κυρίως οθωμανικής περιόδου. Κτίστηκε προς τιμήν του μυθικού μεσαιωνικού ήρωα των Τούρκων Seyit Battal Gazi (λέγεται ότι είχε ύψος 7μ.), ο οποίος τάφηκε, στα ερείπια βυζαντινού μοναστηριού που βρισκόταν εκεί, μαζί με την αγαπημένη του, μια Ελληνίδα πριγκίπισσα. Το συγκρότημα είναι του 13ου αιώνα. Σε αυτό εκτίθενται αρχαιολογικά ευρήματα διαφόρων περιόδων (κεφαλές αγαλμάτων ρωμαϊκών χρόνων, βυζαντινά γλυπτά και σελτζουκικές ταφικές στήλες).

Λαξευτή στον βράχο εκκλησία στο Αιγιάζ Ιν, σε επιστολικό δελτάριο (συλλογή Π. Μεχτίδη).

Το συγκρότημα Seyit Battalgazi turbesi, σε επιστολικό δελτάριο της Μικρασιατικής Εκστρατείας.

Πέτρος Μεχτίδης

Αρχαιολόγος & Συντηρητής Έργων Τέχνης
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού